ENNALLISTAMISEN TIETOPAKETTI KUNNILLE

Ilmastovisio – Uutta kasvua ilmastotyöllä Pohjois-Karjalaan

Euroopan unionin osarahoittama

POHJOIS-KARJALA Maakuntaliitto

TAUSTA

EU:n ennallistamisasetus (EU 2024/1991) on elokuussa 2024 voimaan tullut, suoraan jäsenmaita sitova EU-asetus, jonka tavoitteena on parantaa heikentyneiden ekosysteemien tilaa ja pysäyttää luontokato.

Ennallistaminen ei tarkoita kaikkien alueiden palauttamista täysin luonnontilaisiksi, vaan erilaisia toimia, joilla luonnon tilaa, toimintakykyä ja monimuotoisuutta parannetaan.

Asetus koskee laajasti metsiä, soita ja turvemaita, maatalousympäristöjä, jokia ja tulvatasanteita, järviä, rannikko- ja meriluontoa sekä kaupunkiympäristöjä.

Ennallistamisasetuksen erityisiä tavoitteita on esimerkiksi pölyttäjien vähenemisen pysäyttämiselle, maatalous- ja metsäluonnon monimuotoisuudelle, turvemaiden ennallistamiselle, kaupunkivihreälle ja jokien vapaalle virtaukselle.

Suomen kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnos oli lausuntokierroksella kesällä 2026, ja lausuntoaika päättyi 27.8.2026; seuraavaksi suunnitelmaluonnos etenee valtioneuvoston käsittelyn kautta EU-komissiolle.

MÄÄRITELMÄ

Monet Suomen luontotyypit ja lajit ovat kärsineet ihmisen toiminnasta, kuten metsien käsittelystä, ojituksista, turpeennostosta, pellonraivauksesta, vesirakentamisesta ja muusta luonnonvarojen tehokkaasta hyödyntämisestä.

Ihmisen luonnolle aiheuttamia paineita ovat myös saastuminen ja ilmaston lämpeneminen. Maa- ja vesialueiden tehokkaan käytön takia Suomen luontotyypeistä lähes puolet luokitellaan uhanalaisiksi.

Ennallistamisella pyritään palauttamaan ihmisen toiminnan takia heikentyneitä tai tuhoutuneita luonnonympäristöjä mahdollisimman lähelle niiden alkuperäistä tilaa ja toimintaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi soiden, metsien, jokien ja muiden elinympäristöjen kunnostamista tai vaikkapa vieraslajien poistamista.

Ennallistaminen auttaa palauttamaan ja säilyttämään luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoinen luonto kestää paremmin erilaisia muutoksia ja pystyy sopeutumaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Ennallistamisella voidaan hillitä ilmastonmuutosta kasvattamalla hiilivarastoja ja vähentämällä kasvihuonekaasupäästöjä. Esimerkiksi soiden ennallistaminen voi vähentää turpeen hajoamisesta aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä.

Lisäksi ennallistaminen parantaa luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia ja voi luoda uusia mahdollisuuksia esimerkiksi luontomatkailulle ja työllistymiselle.

Metsät

Metsien ennallistamisella tarkoitetaan heikentyneiden metsäekosysteemien rakenteen ja toiminnan palauttamista kohti luonnonmukaisempaa tilaa. Ennallistamisen tavoitteena on vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja parantaa metsien ekologista tilaa.

Metsähallituksen mukaan metsien ennallistamisessa pyritään kehittämään aiemmin talouskäytössä olleiden metsien rakennetta lähemmäksi luonnontilaisen metsän rakennetta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi lahopuun ja palaneen puun lisäämistä sekä puuston ikä- ja puulajirakenteen monipuolistamista. Toimenpiteillä voidaan samalla parantaa harvinaisten ja uhanalaisten metsälajien elinolosuhteita.

Metsien ennallistamisen menetelmät valitaan kohteen lähtötilanteen ja tavoitteiden perusteella. Käytettyjä menetelmiä ovat esimerkiksi lahopuun lisääminen ja ennallistamispoltot. Lahopuuta voidaan muodostaa esimerkiksi kaatamalla tai kaulaamalla puita, kun taas ennallistamispoltolla voidaan palauttaa metsiin luonnollisiin häiriöihin liittyviä rakenteita ja palanutta puuainesta.

Ennallistamisen vaikutukset näkyvät usein pitkällä aikavälillä. Seurannoissa on havaittu myönteisiä vaikutuksia metsien rakenteeseen sekä useiden metsälajien runsauteen.

Pelastuslain mukaan kulotuksesta on ilmoitettava ennakolta pelastuslaitokselle, ja metsämaan kulotus on tehtävä kulotukseen perehtyneen metsäammattilaisen valvonnassa.

Metsät kattavat noin 89 % Pohjois-Karjalan maapinta-alasta. Lakiin perustuvan suojelun piirissä on 83 400 ha eli 5,3 % metsä- ja kitumaasta. Talousmetsien monimuotoisuuden suojelukohteita on 38 100 ha eli 2,4 %. Lahopuuta on keskimäärin 5,7 m³/ha.

Metsät

Talousmetsien luonnonhoito
Metsän ennallistaminen on usein kertaluonteinen toimenpide. Metsäkohteiden luonnontilaa voidaan parantaa myös luonnonhoidolla, jolla tarkoitetaan tietyn luontotyypin tai suojeltavalle lajistolle otollisen elinympäristön elvyttämistä tai ylläpitämistä. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lisäksi talousmetsien luonnonhoidolla pyritään turvaamaan vesien puhtautta ja kulttuuriperintöä sekä ottamaan huomioon maisema ja metsien monikäyttömahdollisuudet osana metsien muuta käyttöä.

Talousmetsien luonnonhoidon keinoja ovat esimerkiksi säästöpuuryhmien ja suojatiheikköjen jättäminen, lehtipuiden ja sekapuustoisuuden suosiminen, lahopuuston säästäminen ja tekopökkelöiden tekeminen. Vesistöjen reunamille voi jättää puustoisen suojavyöhykkeen sekä soiden tai maatalousmaiden tuntumaan myös suojaavaa kasvustoa. Lisäksi luonnonhoitoa ovat aktiiviset toimet, joilla parannetaan tietyn elinympäristön tilaa. Esimerkiksi kulottamisella luodaan palanutta puuta siitä riippuvaisille metsälajeille. Tavoitteena on, että yhä useampi uhanalainen metsälaji viihtyy myös talousmetsissä. Talousmetsien luonnonhoitoa tehdään sitä mukaa kun metsiä muutoinkin käsitellään.

Erityisesti harjujen ja lehtojen elinympäristöistä huolehtiminen on keskeistä Suomen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa, sillä näissä elinympäristöissä elää yli puolet uhanalaisesta metsälajistostamme.

Tutustu talousmetsien luonnonhoidon keinoihin Metsäkeskuksen sivuilla: https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsanhoito-ja-hakkuut/talousmetsien-luonnonhoidon-keinot

Suot ja turvemaat

Soiden ja turvemaiden ennallistamisella tarkoitetaan ihmistoiminnan heikentämien tai muuttamien suoekosysteemien rakenteen ja toiminnan palauttamista kohti luonnontilaisempaa tilaa. Keskeistä on suon luontaisen vesitalouden palauttaminen, sillä suokasvillisuus, turpeen muodostuminen ja muu ekosysteemin toiminta ovat riippuvaisia riittävän korkeasta vedenpinnasta.

Ennallistamisella pyritään vahvistamaan suoluonnon monimuotoisuutta, parantamaan maaperän ja vesien tilaa sekä säilyttämään turpeeseen varastoitunutta hiiltä. Ojitettujen turvemaiden ennallistamisessa tavoitteena on erityisesti vähentää kuivatuksen vaikutusta ja palauttaa alueen vedenkiertoa lähemmäksi ojitusta edeltänyttä tilaa.

Keskeisin ennallistamismenetelmä on ojien tukkiminen täyttämällä tai patoamalla, jolloin vedenpinta nousee ja suo alkaa vähitellen vettyä uudelleen. Tarvittaessa voidaan myös vähentää ojituksen seurauksena lisääntynyttä puustoa. Vesitalous voi palautua suhteellisen nopeasti, mutta kasvillisuuden ja muun suoekosysteemin palautuminen kestää usein vuosia tai vuosikymmeniä.

Ennallistaminen voi vähentää turpeen hajoamisesta syntyviä hiilidioksidi- ja typpioksiduulipäästöjä, mutta samalla vettyminen voi lisätä metaanipäästöjä. Siksi ilmastovaikutukset riippuvat muun muassa kohteen märkyydestä, ravinteisuudesta, puustosta ja lähtötilanteesta, kun taas keskeisenä tavoitteena on suoekosysteemin toiminnan ja monimuotoisuuden palautuminen.

Suon ennallistamisesta tulee olla yhteydessä Lupa- ja valvontavirastoon mahdollista lausuntoa varten jos ojien tukkiminen esimerkiksi nostaa vedenpintaa tai muuttaa virtaamia siten, että siitä aiheutuu tulvariskiä, vettymishaittaa naapurikiinteistölle, merkittäviä vaikutuksia vesistöön tai pohjaveteen tai muuta mukaista haittaa

Pohjois-Karjalan metsätalousmaan soista noin 73 % on ojitettuja. Soita on noin 555 000 ha, joista ojitettuja noin 406 000 ha ja ojittamattomia noin 149 000 ha. Luvut perustuvat VMI12/13:n maakuntatietoihin vuosilta 2017–2021.

Maatalousympäristöt

Perinnebiotooppien hoito on yksi merkittävimmistä keinoista torjua luontokatoa. Ne ovat monimuotoisin ja runsaslajisin elinympäristömme, mutta samalla uhanalaisin. Alueet ovat metsittyneet, monipuolista lajistoa ylläpitäneet avoimet ja puoliavoimet alueet ovat kasvaneet umpeen, muutettu pelloiksi tai rakennettu. Monilla tiloilla on aloja, joilla ei ole juurikaan viljelykäyttöön soveltuvaa tarkoitusta, mutta joita voisi potentiaalisesti hyödyntää perinnebiotooppialana

Perinneympäristöt eli perinnebiotoopit ovat vanhan maatalouden myötä syntyneitä niittyjä, ketoja ja laitumia. Lajirunsaus on niissä suuri, mutta niitä uhkaa umpeenkasvu, kun alueita ei enää käytetä entiseen tapaan. Perinteisen maankäytön muovaamien perinnebiotooppien säilyttäminen vaatii jatkuvaa hoitoa.

Umpeenkasvaneen niityn hoitoa edeltää luonto- ja kulttuuriarvojen kartoitus ja huolellinen hoitosuunnittelu. Perinnebiotooppien hoito on monien toimijoiden yhteistyötä. Hoitotoimissa päästään alkuun yleensä kunnostusraivauksella, jossa poistetaan alueelle levittäytynyttä puustoa ja pensaikkoa. Muita alun kunnostustoimia voivat olla esimerkiksi ruovikon niitto tai kulotus. Perinnebiotooppien hoidon kustannukset ovat korkeimmillaan peruskunnostusvaiheessa.

Hoito jatkuu vuosittain laiduntamalla tai niittämällä. Laiduneläinten omistajat tekevät tärkeää työtä luonnon monimuotoisuuden ja maiseman hyväksi. Yli 95 % suojelualueiden perinnebiotoopeista toimii lehmien, lampaiden tai hevosten kesälaitumina. Laidunnuksessa perustamiskustannukset ovat korkeat, mutta vuosittaiset ylläpitokustannukset jäävät vastaavasti varsin pieniksi.

Vuonna 2024 Pohjois-Karjalassa oli 105 maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimusta, joiden ala oli yhteensä noin 782 ha. Tästä noin 317 ha oli arvokkaita perinnebiotooppeja ja 465 ha muuta perinnebiotooppi- ja luonnonlaidunalaa.

Joet ja tulvatasanteet

Monen virtaveden heikko tila johtuu vesirakentamisesta. Lähes kaikki Suomen suurimmat Itämereen laskevat joet on padottu. Padot estävät vaelluskalojen kulkua, minkä seurauksena kalakannat ovat uhanalaistuneet tai vaarantuneet.

Myös pienemmissä virtavesissä on paljon vaellusesteitä, kuten liian ahtaita tai väärin asennettuja silta- ja tierumpuja. Huomattava osa virtavesistä on lisäksi perattu, mikä on muuttanut uoman rakennetta, hydrologisia oloja ja luonnontilaa.

Luonnontilaisia jokia ja puroja on jäljellä Suomessa hyvin vähän, ja monet virtavesien luontotyypit ovat uhanalaisia. Kunnostamisella voidaan palauttaa virtavesiin niille ominaisia elinympäristöjä ja kasvi- ja eläinlajeja. Lisäksi vesistöjen arvo virkistyskohteena kasvaa.

Patojen rakentaminen on aiheuttanut Suomessakin suuria muutoksia jokiluonnolle ja virtaavissa vesissä kuteville vaelluskaloille, kuten lohelle ja taimenelle. Patoja purkamalla ja niiden paikalle vapautuvia koskia kunnostamalla voidaan kuitenkin ennallistaa jokiluontoa.

Joet ja tulvatasanteet

Virtavesien kunnostuksessa keskeistä on uoman monimuotoisuuden palauttaminen, mutta lisäksi on tarpeen tarkastella valuma-alueen riskitekijöitä. Kunnostaminen voi edellyttää toimia vesistön ympäristössä. Purot ja joet vastaanottavat valuma-alueelta tulevaa kuormitusta: rehevöittäviä ravinteita sekä liettymistä aiheuttavaa kiintoainetta. Kuormituksen suurimpia lähteitä ovat valuma-alueen maa- ja metsätalous, turvetuotanto ja haja-asutus. Jos valuma-alueelta tulee liikaa kuormitusta, pitää päästölähteisiin puuttua.

Itse joessa tai purossa tehtävät kunnostustoimet vaihtelevat kohteen mukaan. Jos uoma on padottu tai siinä on muita esteitä ja keinotekoisia rakenteita, pitää selvittää, voidaanko ne poistaa. Poistaminen voi vaatia ympäristöluvan. Lopuksi uoma kunnostetaan niin, että siitä tulee monimuotoinen ja virtausoloiltaan vaihteleva.

Yksi kunnostuskeino on lisätä uomaan puuta, soraa ja kiviä – samoja aineksia, jotka sieltä on saatettu aikoinaan poistaa. Kivet ja puut saavat joen virtausnopeuden vaihtelemaan niin, että jokeen palautuu luontainen koskien ja suvantojen vuorottelu. Polveilevasta virrasta kalat löytävät suojaa ja pohjaeläimet sopivia elinpaikkoja. Kunnostamalla voidaan luoda monimuotoinen virtavesi, jossa kalat voivat lisääntyä.

Pohjois-Karjalan luokiteltujen jokimuodostumien kokonaispituudesta noin 83 % on vähintään hyvässä ekologisessa tilassa. Rakenteelliset muutokset, kuten padot ja perkaukset, ovat kuitenkin heikentäneet erityisesti virtavesien tilaa.

Järvet

Järven kunnostustarve syntyy Suomessa useimmiten siitä, että järvi on rehevöitynyt, mataloitunut tai kasvamassa umpeen. Jotta kunnostus tuottaisi pysyviä tuloksia, on usein puututtava myös valuma-alueelta tulevaan kuormitukseen.

Järven kunto on paljolti riippuvainen valuma-alueelta tulevasta kuormituksesta. Jos järveen laskevat joet, purot ja ojat tuovat mukanaan paljon ravinteita ja kiintoainesta, pelkkä järven kunnostaminen ei auta. Kunnostus- ja hoitohankkeissa onkin aina selvitettävä valuma-alueelta tulevan kuormituksen suuruus – ja useimmiten myös vähennettävä sitä. Vain siten voidaan varmistaa, että kunnostuksen vaikutukset ovat pysyviä.

Kunnostustoimet valitaan järvikohtaisesti. Järven ominaisuudet vaikuttavat suuresti siihen, miten hyvin eri toimet tehoavat. Ennen kunnostustoimien valintaa, pitää hankkia perustiedot järven kunnosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Järvet

Rehevöitymiseen liittyy usein järven mataloituminen. Järven mataloitumisesta koituu monenlaista harmia. Pohja ja rannat liettyvät ja vesikasvit valtaavat alaa, mikä haittaa järven virkistyskäyttöä. Oikein kovina pakkastalvina matala järvi saattaa jäätyä pohjaan saakka. Kesällä taas tuuli sekoittaa järveä pohjaa myöten, jolloin pohjasedimenttiin sitoutuneet ravinteet pääsevät ruokkimaan leväkasvustoja.

Kunnostustoimet valitaan tapauskohtaisesti. Valuma-alueella tehtäviä toimia ovat sieltä tulevan ravinne- ja kiintoainekuormituksen vähentäminen. Tehokkainta on puuttua päästöjen alkulähteeseen, esimerkiksi jätevesikuormitukseen tai maatalouden ja muun maankäytön aiheuttamaan eroosioon ja ravinnevalumiin. Vesistöä voidaan myös suojata perustamalla kosteikkoja, pintavalutuskenttiä, tulvatasanteita tai suojavyöhykkeitä, jotka pidättävät valuma-alueelta tulevia ravinteita ja kiintoainesta.

Itse vesistössä voidaan toteuttaa monenlaisia kunnostustoimia. Kevyimpiin kuuluu vesikasvien niitto ja niitetyn kasvuston poisto. Ravintoketjukunnostus voi vähentää sisäistä kuormitusta ja parhaimmillaan parantaa myös vesilintujen elinoloja. Happikadosta kärsivää järveä voidaan elvyttää hapettamalla ja ilmastamalla. Myös alusveden poistoa ja suodatusta on viime vuosina tutkittu kunnostusmenetelmänä lupaavin tuloksin.

Järeämpiä kunnostustoimia ovat vedenpinnan nosto ja ruoppaus. Ne vaativat vesilain mukaisen luvan. Jos kaikki muut keinot on jo kokeiltu tuloksetta, voidaan pienissä ja pahasti rehevöityneissä järvissä harkita myös ravinteiden saostamista kemiallisella käsittelyllä. Myös saostus on luvanvarainen toimenpide, eikä siihen ole syytä ryhtyä kuin viimeisenä keinona ja erityisistä syistä.

Pohjois-Karjalan luokitellusta järvipinta-alasta 93 % on hyvässä tai erinomaisessa ekologisessa tilassa ja 7 % hyvää heikommassa tilassa.

Kaupunkiympäristöt

Kaupunkien ennallistamisteot voivat olla sekä konkreettisia ympäristöä viherryttäviä toimia että vaikkapa tietopohjaa tai yhteistyötä tukevia. Kaupunkivihreän määrällisten tavoitteiden yhteydessä voidaan edistää myös laadullisia tavoitteita, esimerkiksi viheralueiden keskinäistä kytkeytyneisyyttä.

Kaupungeissa vihreän lisääminen voi tarkoittaa esimerkiksi vihreämpiä asuinalueita ja enemmän puita ja muuta kasvillisuutta puistoihin ja katujen varsille. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisääminen edistää asukkaiden fyysistä ja henkistä hyvinvointia, viilentää ja varjostaa ilmastonmuutoksen vuoksi kuumenevia kaupunkeja, parantaa hulevesien hallintaa ja lisää viihtyisyyttä. Latvuspeitto tarkoittaa puiden peittämää kokonaisalaa.

Kaupunkivihreä eli kaupungin viheralueiden kirjo metsistä ja niityistä rakennettuihin puistoihin, katuistutuksiin ja pihoihin on tehokkain keino sopeutua ilmastonmuutokseen, sillä luonto tuottaa ekosysteemipalveluja, jotka viilentävät asuinalueita, auttavat hulevesien hallinnassa ja sitovat hiiltä. Luonto auttaa vähentämään ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä, kuten tulvavahinkoja, joiden korvausmäärät ovat jo kasvaneet vakuutussektorilla. Kaupunkivihreän lisääminen on siis kustannustehokas keino pienentää ilmastonmuutoksesta johtuvia riskejä. Hyvin suunniteltu ja monihyötyinen viherrakenne on investointi, joka tuottaa pitkän aikavälin hyötyjä kaupungin taloudelle ja elinvoimalle.

Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota erityisesti kasvipeitteisen pinta-alan laajentamiseen, monimuotoiseen ja kerrokselliseen kaupunkivihreään sekä vähäpäästöisiin kasvualustoihin. Kaupunkivihreälle tulee myös taata mahdollisimman pitkä elinkaari, jolloin sen hiilivarasto ehtii karttua. Samalla ehtii tasaantua istutuksen alkuvaiheen päästöpiikki, joka aiheutuu kasvualustasta vapautuvasta hiilestä.

Hiiliviisaalla pihalla tulee suosia läpäiseviä, kasvillisuuspeitteisiä pintoja. Esimerkiksi nurmikko, niitty ja maanpeitekasvillisuus ovat aina asfalttia parempi vaihtoehto, sillä ne sitovat hiiltä, parantavat veden imeytymistä ja tarjoavat elinympäristöjä pieneli öille. Niityt kestävät kuivuutta ja vaativat vähemmän päästöjä aiheuttavaa kunnossapitoa kuin nurmikot. Samalla ne tukevat luonnon monimuotoisuutta.

KUNNAN ROOLI

Kunta voi edistää ennallistamista omilla maa- ja vesialueillaan esimerkiksi palauttamalla ojitettujen soiden ja kosteikkojen vesitaloutta, kunnostamalla puroja ja muita pienvesiä, hoitamalla niittyjä ja perinneympäristöjä, lisäämällä metsien monimuotoisuutta ja lahopuuta, kunnostamalla lintuvesiä sekä torjumalla haitallisia vieraslajeja.

Kunta voi myös kartoittaa omistamiensa alueiden ennallistamispotentiaalia ja edistää ennallistamista yhteistyössä maanomistajien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa

Kunnan näkökulmasta ennallistamisen keskeinen peruste on talous: ulkopuolisella rahoituksella voidaan kunnostaa kunnan omistamia alueita ja samalla vähentää tulevia kustannuksia esimerkiksi tulvista, hulevesistä, eroosiosta, vedenlaadun heikkenemisestä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista.

Ennallistaminen voi myös parantaa alueiden virkistyskäyttöä ja vetovoimaa sekä tuoda työtä paikallisille yrityksille. Hyödyt eivät kuitenkaan palaudu kokonaisuudessaan suoraan kunnan kassaan, vaan osa on laajempia yhteiskunnallisia hyötyjä; EU komission arvion mukaan yksi ennallistamiseen käytetty euro voi tuottaa noin 4–38 euroa taloudellisia hyötyjä.

KUSTANNUKSET

Ennallistamisen kustannukset vaihtelevat huomattavasti kohteen, pinta-alan, lähtötilanteen ja käytettävien menetelmien mukaan. Kustannuksiin vaikuttavat erityisesti suunnittelun ja selvitysten tarve, käsin tehtävän työn ja konetyön määrä, tarvittavat rakenteet sekä kohteen saavutettavuus. Myös se, tarvitaanko kertaluonteinen kunnostus vai jatkuvaa hoitoa, vaikuttaa kokonaiskustannuksiin.

Esimerkiksi ojitetun suon ennallistamisen toteutuskustannukset ovat tyypillisesti noin 500–1 000 euroa hehtaarilta. Kustannukset muodostuvat muun muassa suunnittelusta, ojalinjojen avaamisesta ja ojien tukkimisesta, ja niitä voivat pienentää ennallistamisen yhteydessä saatavat puunmyyntitulot.

Perinnebiotoopeilla kustannuksiin voivat puolestaan sisältyä esimerkiksi raivaus, niitto, niittojätteen kerääminen ja aitaaminen. Vesistöjen ja virtavesien kunnostamisessa hehtaarihinta ei yleensä ole käyttökelpoinen vertailutapa, sillä kustannukset riippuvat voimakkaasti esimerkiksi kunnostettavan uoman pituudesta, rakenteista, kone- ja materiaalitarpeesta sekä mahdollisista luvista.

Yksityisillä mailla kunnan rooli voi olla ennen kaikkea tiedon välittäminen ja maanomistajien ohjaaminen sopivien rahoituskanavien piiriin. Metsätalouden METKA-järjestelmästä voidaan myöntää luonnonhoidon tukea esimerkiksi suon ennallistamiseen. Tuki on tarkoitettu yksityisille maanomistajille, ei kunnille. Syksyllä 2026 suon ennallistamiseen on lisäksi käynnissä uusi tulosperusteinen tarjouskilpailuhaku.

Myös METSO-ohjelma tarjoaa yksityisille metsänomistajille mahdollisuuksia metsien monimuotoisuuden turvaamiseen. Helmi-ohjelman ennallistamistoimet jatkuvat viranomaistyönä, mutta Kunta- ja Järjestö-Helmiä ei kannata tällä hetkellä esittää avoimena rahoituskanavana: uusia avustushakuja ei todennäköisesti järjestetä vuosina 2026–2027.

Ajantasaiset ehdot kannattaa aina tarkistaa elinvoimakeskuksen, Metsäkeskuksen ja EU rakennerahastojen hakupalveluista ennen hankkeen suunnittelun käynnistämistä.

RAHOITUS KUNNILLE

Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus
Kunnat voivat hakea elinvoimakeskuksilta harkinnanvaraista valtionavustusta vesien- ja merenhoidon sekä vesistötoimenpiteiden toteuttamiseen. Rahoitusta voidaan myöntää esimerkiksi vesistöjen tilaa parantaviin kunnostuksiin sekä valuma-alueella toteutettaviin vesiensuojeluratkaisuihin, joilla vähennetään kuormitusta, pidätetään vettä ja vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta. Avustus on pääsääntöisesti enintään 50 prosenttia hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

Luonnonsuojelulain mukainen tuki
Kunta voi julkisyhteisönä hyödyntää luonnonsuojelulain mukaista tukea esimerkiksi arvokkaiden perinnebiotooppien kunnostamiseen ja hoitoon. Puustoisten elinympäristöjen osalta tukea voidaan kohdentaa esimerkiksi lehtojen, paahdeympäristöjen sekä ravinteisten soiden ennallistamiseen ja kunnostamiseen. Tuki myönnetään pääasiassa tavarana tai palveluna eikä rahallisena avustuksena.

JTF-rahoitus turvetuotannosta poistuneille alueille
Pohjois-Karjalassa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) rahoitusta voidaan käyttää entisten turvetuotantoalueiden ennallistamiseen ja kestävään jälkikäyttöön. Rahoitettavia toimia ovat esimerkiksi kosteikkojen rakentaminen, uudelleensoistaminen, ennallistamisen ja jälkikäytön selvitykset ja pilotit sekä turvetuotantoalueiden alapuolisten vesistöjen kunnostaminen. Hakijoina voivat olla muun muassa kunnat, yritykset ja yhdistykset. Kehittämistoimenpiteissä tukitaso voi olla 80 prosenttia ja investoinneissa 70 prosenttia. Pohjois-Karjalan tavoitteeksi on asetettu 500 hehtaaria tuen piirissä kunnostettua tai jälkikäyttöön otettua maa-alaa vuoteen 2029 mennessä.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on kartoittanut entisten turvetuotantoalueiden jatkokäyttömahdollisuuksia selvityksessä Entisten turvetuotantoalueiden ennallistaminen ja jatkokäytön selvitys Pohjois-Karjalassa. Selvityksessä tarkasteltiin 13 aluetta, joiden yhteispinta-ala on 3 651 hehtaaria, ja vaihtoehtoina arvioitiin muun muassa ennallistamista suoksi, kosteikkoja ja luonnonhoitoa.

Ennallistamisen tietopaketti kunnille

Euroopan unionin osarahoittama

Pohjois-Karjala Maakuntaliitto

Ilmastovisio - Uutta kasvua ilmastotyöllä Pohjois-Karjalaan -hankkeelle on myönnetty tuki Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF).